

УДК 371:792.8

І. В. Тригуб, С. В. Тригуб

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

СПЕЦИФІКА РОБОТИ ДИТЯЧОГО ХОРЕОГРАФІЧНОГО КОЛЕКТИВУ

У статті висвітлюється специфіка роботи дитячого хореографічного колективу, яка поділяється на декілька етапів: навчально-виховний (організація навчального процесу, репетиційна та репертуарна діяльність), постановочно-творчий (розробка композиції – підбір музики, продумування драматургії майбутнього номеру, відпрацювання рухів, розкриття образу та характеру, робота над акторською майстерністю) та фестивально-конкурсний (виступи з самостійними танцями в спільних концертах, незалежні виступи колективу за наявності програми або звіти колективу в кінці навчального року, участь колективу в конкурсах і фестивалях); розкривається специфіка роботи Народного хореографічного ансамблю «Радість» (склад колективу, рівні навчання, програма навчання, репертуар колективу, хореографічні постановки, нагородження, гастролування).

Ключові слова: дитячий хореографічний колектив, Народний хореографічний ансамбль «Радість».

Постановка проблеми. У наш час велика увага приділяється проблемі культурно-творчого розвитку дитини. У її вирішенні визначальне місце відводиться мистецтву, у тому разі хореографічному. Завдяки залученню дітей до хореографічної діяльності аматорського колективу забезпечується процес їх соціалізації, що ефективно впливає на розвиток творчого мислення, активізується мистецьке спілкування й самовираження. Систематичні заняття хореографією поліпшують поставу дітей, підкріплюють їх акторську майстерність, приділяють увагу фізичному розвитку, надають можливість ознайомитися з різними видами танців.

Аналіз актуальних досліджень. Педагогічна діяльність вітчизняних дослідників указує на динамічний і нелегкий шлях розвитку аматорської освіти, але наукових розвідок цього напрямку не багато. Проблеми хореографічного виховання дітей були предметом дослідження здебільшого дослідників-хореографів (Г. Березова, А. Ваганова,

А. Гуменюк, В. Нілов, В. Верховинець, Т. Баришнікова, П. Вірський, Т. Морозовська та ін.). Про національне виховання наголошували Б. Колногузенко, В. Годовський, А. Шевчук та ін. Специфіка організації педагогічного процесу в творчому колективі висвітлюється в роботах Б. Путілова та Е. Смирнової. Достатньо розроблене питання методичного забезпечення хореографічної діяльності дітей у аматорському колективі (Л. Бондаренко, Г. Березова, А. Тараканова, Т. Ткаченко та ін.). Проблемам хореографічної підготовки майбутніх майстрів присвятили свої дисертаційні праці сучасні науковці Т. Благова, Ю. Ростовська, Т. Сердюк, О. Мартиненко, О. Таранцева.

Мета статті – висвітлення специфіки роботи дитячого хореографічного колективу, що конкретизовано в таких завданнях:

- з'ясувати основні етапи роботи дитячого хореографічного колективу;
- розкрити специфіку роботи Народного хореографічного ансамблю «Радість».

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі розвитку суспільства запорукою процвітання дитячого хореографічного колективу стає правильна організація навчально-виховної діяльності. Робота дитячого хореографічного колективу є багатогранною яка поділяється на декілька етапів, а саме: навчально-виховний, постановочно-творчий і фестивально-конкурсний.

Важливе значення в дитячому хореографічному колективі повинно надаватися виховному процесу, щоб діти мали здатність до творчої самореалізації. Виховання особистості повинно починатися з дитинства за допомогою систематичних хореографічних занять. Величезну роль у цьому процесі відіграє керівник колективу, який планує свою діяльність спираючись на: вивчення індивідуальних особливостей учасників колективу, їх позитивних рис, прогалин у поведінці; планування виховних заходів, що передбачають залучення дітей до різноманітних видів діяльності; спонукання учнів до самостійної хореографічної роботи.

Педагогічний процес у дитячому хореографічному колективі направлений на розвиток у дітей якостей, пов'язаних зі сферою почуттів: моральних (чуйність, доброзичливість, стриманість, емпатія, справедливість), естетичних (почуття краси, зокрема танцювальних рухів, музики), художніх (художній смак, відчуття композиційної довершеності хореографічних творів). Педагогічний процес у колективі спирається на отримані

хореографічних знань, умінь і навичок. Вони є основою розвитку дитини, які визначають результат виховання через навчання [1, 98–101].

Навчально-виховний етап роботи дитячого хореографічного колективу структурується таким чином, а саме: організація навчального процесу, репетиційна та репертуарна діяльність. Організаційна діяльність дитячого хореографічного колективу здійснюється поступово і цілеспрямовано та виокремлює набір керівником дітей, оформлення документації, визначення часу та днів занять, призначення старост ансамблю та вибір батьківського активу.

Формування основ хореографічної підготовки чиниться в процесі розучування вправ, які надаються у невеликому обсязі, тому потрібно вилучати більш необхідні, першорядні, що сприяють чіткому і виразному виконувannya того чи іншого танцю. Істотну роль при цьому має підбір музичного супроводу. Головне, щоб його елементи були досить виражені у відповідному музичному фрагменті, який складає основу вправ [2, 94].

Репетиційна діяльність будується на енергійній взаємодії керівника з вихованцями. Після розгорнутого пояснення й показу наступного доручення педагог спинає свою увагу на тому, як діти виконують поставлене завдання, як виявляється їхня активність, як діти долають труднощі при вивченні нового матеріалу [3].

Робота хореографічних колективів проводиться за навчальними планами, програмами, які укладаються на рік, півріччя та чверть. У них висвітлюється мета й завдання колективу, окреслюються вправи та методика їх засвоєння, планується репетиційна робота над поточним матеріалом і підготовкою нових танців, встановлюється термін їх засвоєння.

У дитячому хореографічному колективі репертуар частіше створюється самим керівником, який є не тільки викладачем і постановником, але й автором. Йому доводиться створювати хореографічний твір, тобто знаходити і його ідею, і драматичну побудову, і малюнок, і хореографічну лексику. Навіть у тих випадках, коли постановник користується сюжетом, запозиченим із літературного твору, він повинен творчо підійти до роботи над постановкою, щоб кожна думка мала хореографічне втілення, знайти танцювальні рухи, що характеризують образ, встановити їх порядок [5].

Репертуар дитячих хореографічних колективів мають складати постановки, що відповідатимуть трьом основним правилам: ідейності, високій художній цінності та доступності. Такі три якості взаємопов'язані

між собою. При бракуванні принаймні однієї з них, танець не може вважатися повноцінним.

Постановчо-творчий етап роботи в дитячому хореографічному колективі починається з розробки композиції. Керівник, який створює хореографічний твір або концертний номер, підбирає музику та чітко продумує драматургію майбутнього номеру після чого він знайомить з ним колектив. Велику увагу необхідно приділяти танцювальному тексту і роботі над акторською майстерністю дітей. Робота керівника полягає в тому, що він зобов'язаний не тільки відпрацювати з вихованцями рухи, але й розкрити образи та характери, передати стиль твору. Наявність сюжетної лінії також дозволяє створювати в танцювальному номері як позитивні, так і негативні образи, тим самим розширюючи перспективи виховної роботи з дітьми.

У діяльності дитячого хореографічного колективу велике значення набуває *фестивально-конкурсний етап*, який передбачає: виступи з самостійними танцями в спільних концертах, незалежні виступи колективу за наявності програми або звіти колективу в кінці навчального року, участь колективу в конкурсах і фестивалях [5]. Такий етап роботи колективу дає можливість розкрити злагоженість дитячого ансамблю, культуру поведінки виконавців та їхню спільну танцювальну підготовленість.

Взірцем успішного поєднання всіх етапів роботи дитячого хореографічного колективу є Народний хореографічний ансамбль «Радість» Сумського міського Палацу дітей та юнацтва. Керівниками ансамблю є Заслужені працівники освіти України Ірина та Станіслав Тригуби.

Хореографічна родина Тригубів є організаторами проведення танцювальних фестивалів, керівниками виробничої практики з хореографічних дисциплін, членами вченої ради факультету мистецтв Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, головами державної екзаменаційної комісії. Досвід роботи Ірини та Станіслава Тригуб узагальнений і поширений поміж керівників хореографічних колективів. Їх імена внесено до енциклопедичного словника «Сумщина в іменах». Вони стали відмінниками народної освіти УРСР (1987), Заслуженими працівниками освіти України (1992), нагороджені чисельними грамотами та дипломами, відзнаками Сумської міської ради та Міністерства культури України [4].

Створений у квітні 1982 року ансамбль «Радість» поставив перед собою мету – розвиток творчості дітей засобами народного хореографічного мистецтва, збереження національної культури, виховання підростаючого покоління, залучення дітей до широкої розмаїтості

народного танцювального спадку. Кожного року в ансамблі займається понад 200 дітей, за час свого існування він дав путівку в життя близько 7 тисячам випускників.

Навчально-виховний процес у хореографічному ансамблі «Радість» здійснюється відповідно з урахуванням здібностей, нахилів та інтересів вихованців, що надає дітям можливість саморозвитку та має значний вплив на допрофесійне самовизначення. Набутий вихованцями досвід під час занять в ансамблі, підштовхує останніх до ініціативної творчої діяльності в питаннях збереження звичаїв свого народу. Слід наголосити на тому, що, навіть, процес виготовлення костюмів ансамблю «Радість», посилює зростання патріотичних почуттів у вихованців.

Виховний вплив діяльності Народного хореографічного ансамблю «Радість» розкривається у змісті, формах навчання й виховання, у правилах поведінки дітей, почерку існування колективу, його традиціях. Так, традицією ансамблю стала організація та справляння керівниками разом зі своїми вихованцями Дня народження «Радості» на лонах природи, де проводяться власні змагання між учасниками колективу, створюються хореографічні номери загальними силами. Наголосимо, що в такому нетрадиційному виховному процесі діти не просто відновлюють те, що опановують, а й поглиблюють, поповнюють і поліпшують свій соціальний досвід.

Сумський Палац дітей та юнацтва забезпечує правові, організаційні та матеріальні умови, неодмінні для продуктивного функціонування ансамблю «Радість», котрий у власній практиці керується Законом України «Про позашкільну освіту», Конвенцією ООН про права дитини, статутом ПДЮ та іншими нормативно-правовими документами. Свою діяльність художній колектив ансамблю організовує відповідно до стратегії розвитку ПДЮ та програми роботи закладу.

Ансамбль «Радість» є сформованим хореографічним колективом з багаторічним досвідом концертної та педагогічної практики. Колектив має у власному складі молодші, середні та старші групи. Програмою ансамблю передбачається навчання дітей віком від 4 до 18 років яке чиниться відповідно трьом рівням, а саме: початковий, основний і вищий.

Програма навчання Народного хореографічного ансамблю «Радість» складається з таких компонентів: музично-рухові вправи, музичні ігри й танці, елементи гімнастики та акробатики, класичний танець, народний танець, трюки, основи сучасного танцю, постановка концертних номерів. Тривалість занять визначається залежно від рівня навчання учасників.

Під час постановочно-творчого процесу керівники ансамблю передають власний досвід і знання своїм учням, але у свою чергу навчаються й у них бути сучасними, ні в якому разі не ущемляють бажання втілення нового, підказаним часом. І от саме діти допомагають відійти від звичного та традиційного і зрозуміти те, що їх хвилює зараз, сьогодні.

Створюючи ту або іншу постановку, керівниками ансамблю багаторазово слухається музика, безліч разів протанцьовується різна варіація рухів, перш ніж балетмейстери приступають до втілення задуманого безпосередньо в колективі. Показуючи різноманітні «па» виконавцям необхідно обов'язково притримуватися потрібного характеру, щоб діти відразу розуміли поставлену перед ними задачу.

Створюючи ансамбль «Радість», керівники приступили до постановки «Щасливе дитинство». У композиції приймали участь біля 120 дітей від 4 років до 8-ми класників. Драматургічна побудова, розмаїтість малюнків, чудова музика, що звучала у виконанні симфонічного оркестру – вирішили долю ансамблю.

До видатних досягнень належить героїчний танець «Дамо кулю земну дітям», поставлений у переддень 50-річчя Перемоги у Великій Вітчизняній війні, суть якого полягала в дитячій, безкорисливій дружбі між народами всіх континентів. Вісім юнаків 14-16 років зуміли передати те, що пережили їхні діди і бабусі в період війни. По закінченні номера в залі була гробова тиша, і тільки після того як юні артисти пішли зі сцени, зал просто вибухнув оплесками. Композиція «Мати», поставлена до 55-річчя Перемоги, також змусила глядача плакати. 15-літня дівчинка виконала роль сивої матері, що не вірить, що син її загинув на війні. Так, відчувати образ і зуміти передати внутрішній біль, утрату й надію є талантом не тільки виконавиці, а й постановників номеру.

Теми для утілення в хореографічній постановці виникають по-різному. Випадково почута музика, прочитана книга, побачений фільм або мультик, просто ситуація на вулиці, на звичайному уроці, часом жест дитини дає цілий багатогранний образ. Ідеальним варіантом є написання лібрето та складання за лібрето музика, але, на жаль, таке можуть дозволити собі тільки театри.

У своєму репертуарі «Радість» має програми різного виду: національні танці; сценічні картинки з різних регіонів країни, які спираються на українські звичаї та обряди; видовища, пов'язані з тематикою свят Різдва та Великодня. Колектив підготував також багато освітніх програм для шкільної молоді.

Ансамбль «Радість» під керівництвом родини Тригуб є постійним учасником заходів у місті та області, лауреатом і дипломантом всеукраїнських і міжнародних фестивалів. У 1984 році колективу присуджено республіканську премію імені М. Островського, у 1987 році присвоєно почесне звання «Зразковий колектив України», у 2000 році «Народний художній колектив України» [4].

Починаючи з перших років свого існування ансамбль почав займати почесні місця в різноманітних конкурсах. Ансамбль є володарем Диплому журналу «Советский балет», нагороджений великою кількістю грамот, дипломами лауреата обласних, республіканських і міжнародних фестивалів.

Ансамбль «Радість» здійснив велику кількість виступів по всій країні, а також виступав на фестивалях у містах СНД, гастролював до Болгарії, Німеччини, Франції та США. Зараз ансамбль також їздить на різноманітні конкурси й показує свою майстерність. 4 листопада 2014 року Народний хореографічний ансамбль народного танцю «Радість» взяв участь у міжнародному фестивалі-конкурсі «Сьомий континент» (місто Курськ, Росія). Загальна кількість учасників майже 90 хореографічних колективів. Старша група «Радості» зайняла почесне перше місце в номінації Jazz-модерн та стала лауреатом конкурсу. Таланти, які зростали під керівництвом Ірини та Станіслава Тригуб публікувалися в різних газетах і журналах.

Багато хто з випускників ансамблю обирають професію хореографа. Закінчивши училище культури, інститути культури та університети утілюють свою творчість по-різному, при цьому не забуваючи про те, що «Радість» є будинком, у якому їх завжди чекають. Також танцівники хореографічного ансамблю працюють за кордоном: в Італії, Польщі, Туреччині, Японії, Швейцарії. Чимало випускників спробували свої сили як педагоги-хореографи у своєму рідному ансамблі.

Отже, специфіка роботи дитячого хореографічного колективу полягає у створенні сприятливих умов навчання, планомірному та систематичному проведенні навчально-виховної роботи, своєчасному вирішенні конфліктних обставин завдяки ініціативній позиції керівника, врахуванні індивідуально-диференційного підходу до кожного учня, доцільності танцювального репертуару, використанні цікавого та зрозумілого матеріалу у постановчій роботі, активній участі дітей у фестивально-конкурсній роботі. Таким чином, при органічному поєднанні всіх етапів роботи дитячого хореографічного колективу, здійснюється

гармонійний розвиток особистості, формування її індивідуального творчого почерку, професійна підготовка до самостійної діяльності.

Висновки. З'ясовано основні етапи роботи дитячого хореографічного колективу, а саме: навчально-виховний – організація навчального процесу, репетиційна та репертуарна діяльність; постановочно-творчий – розробка хореографічного твору або концертного номеру; фестивально-конкурсний – участь колективу в концертах, конкурсах і фестивалях.

Розкрито специфіку роботи Народного хореографічного ансамблю «Радість», метою якого є розвиток творчості дітей засобами народного хореографічного мистецтва, збереження національної культури, виховання підростаючого покоління, залучення дітей до широкої розмаїтості народного танцювального спадку.

Зазначимо, що у статті розглянуто окремі аспекти специфіки роботи дитячого хореографічного колективу. Результати комплексного дослідження будуть висвітлені в наших наступних публікаціях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бурля О. А. Формування професійних якостей хореографа як соціальний попит суспільства / О. А. Бурля // Наукові праці : збірник. – Миколаїв : Вид-во МФ НаУКМА. – 2001. – Т. 13 : Педагогіка. – С. 98-101.

2. Даниляк Й. Т. Завдання музичної підготовки вчителів початкових класів і хореографії та можливостей їх реалізації в навчальному процесі педагогічного факультету / Й. Т. Даниляк // Збірник наукових праць НДІУ. – К., 2008. – Т. XXI : Україна – освіта. – С. 94.

3. Климчук Л. М. Інтегральний підхід до викладання хореографічних дисциплін у дитячих навчальних дошкільних закладах [Електронний ресурс] / Л. М. Климчук. – Режим доступу :

<http://cdpo.ippo.kubg.edu.ua/?p=532>

4. Книга педагогічної слави України [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://kps-ua.net/2010/sumska/trigub-irina-vasilivna>

5. Специфіка роботи балетмейстера в різних танцювальних колективах [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://www.tanec->

[wiki.com/index.php?option=com_content&view=article&id=2771:specifika-roboti-baletmeystera-v-riznih-tansuvalnih-kolektivah&catid=114:drugie-raboti&Itemid=170](http://www.tanec-wiki.com/index.php?option=com_content&view=article&id=2771:specifika-roboti-baletmeystera-v-riznih-tansuvalnih-kolektivah&catid=114:drugie-raboti&Itemid=170)

РЕЗЮМЕ

Тригуб І. В., Тригуб С. В. Специфика работы детского хореографического коллектива.

В статье освещается специфики работы детского хореографического коллектива, которая делится на несколько этапов: учебно-воспитательный (организация учебного процесса, репетиционная и репертуарная деятельность), постановочно-творческий (разработка композиции – подбор музыки, продумывание драматургии будущего номера, отработка движений, раскрытие образа и характера, работа над актерским мастерством) и фестивально-конкурсный (выступления с самостоятельными танцами в совместных концертах, независимые выступления коллектива при наличии программы или отчеты коллектива в конце учебного года, участие коллектива в конкурсах и фестивалях); раскрывается специфика работы Народного хореографического ансамбля «Радость» (состав коллектива – молодые, средние и старшие группы; уровни обучения – начальный, основной и высший; программа обучения – музыкально-двигательные упражнения, музыкальные игры и танцы, элементы гимнастики, классический танец, народный танец, трюки, основы современного танца, постановка концертных номеров; репертуар коллектива – национальные, украинские и современные танцы; награждения – Диплом журнала «Советский балет», грамоты, дипломы лауреата областных, республиканских и международных фестивалей; гастролы – Болгария, Германия, Франция и США).

Ключевые слова: детский хореографический коллектив, Народный хореографический ансамбль «Радость».

SUMMARY

Trigub I., Trigub S. Specificity of Work of Children's choreographic collectives.

The article highlights the specifics of children's choreographic collective which is divided into several stages: the educational (organization of educational process, rehearsal and repertoire activity), staging and creative (composition development – selection of music, thinking through the drama of the future numbers, improvement of movement, image and nature of disclosure, work on the acting skills) and festival-contest (performances with independent dance in joint concerts, independent of the choir in the presence of a program or staff reports at the end of the school year, the team participated in competitions and festivals).

It disclosed The specifics of the work of the People's choreographic ensemble «Radost» (epy members of the community – young, middle and older groups; the training levels – basic, basic and higher education; the training program – musical-motor exercises, musical games and dances, the elements of gymnastics, classical dance, folk dance, stunts, the basics of modern dance, staging the concert room; repertoire – national, Ukrainian and modern dance; awarding – Diploma of the magazine «Soviet ballet», certificates, diplomas of the winner of regional, national and international festivals of touring – Bulgaria, Germany, France and the USA).

So, the specifics of children's choreographic collective is to create favourable conditions for training and systematic educational work, the timely resolution of conflict circumstances through proactive position of the head, taking into account an individual and differentiated approach to each student, feasibility dance repertoire, using an interesting and clear material in techniques in production work, an active participation of children in the festival-competition work.

Thus, the organic combination of all phases of the children's choreographic collective made harmonious development of a personality, the formation of individual creative writing, training for self-employment.

The specific work of the People's choreographic ensemble «Radost» plays an important role in the development of traditional choreography, preservation of national culture and education of the younger generation, the involvement of children to a wide variety of folk dance heritage.

Key words: *children's choreographic collective, the People's choreographic ensemble «Radost».*